אין עיבוד בחולין. אין להחיר מכלן מליחת חולין דאסור מדרבנן מליחה בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קח:) ואפילו בי"ט אסור בפ"ק דביצה (דף יא:): **השף** בין העמודים בשבת חייב. פירש ר"ח *דשף הטוח על העמוד כדי להחליקו וכן משמע בירושלמי ודש"י פירש שף קרקעית שבין עמודי חלוטות ולא נהירא: **והמסתת** את האבן כו' חייב משום מכה בפטיש.

אבל משום מחתך וממחק לא מיחייב דמיירי שכבר היא מרובעת ומתוקנת אלא שמייפה אותה ונוטה בה שירטוטין ויפוי כעין שנושין עכשיו מסמתי האבנים. ר"י וכן ריב"ל: **דרי** לו לאפוקי מדרבי אליעזר דמחייב לתולדה במקום אב. ול"ת מרישא שמטיגן לה דתנן הטוחה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת וי"מ דס"ק מעין מלאכה אחת היינו שתי תולדות מאב א' אבל האב ותולדה דיריה מיחייב תרתי קמ"ל: **חסר** אחת לאפוקי מדר' יהודה. דימה דממגינא דרישא שמטיגן לה וליכא למימר תנא ושייר *להא אלו קתני ומיהו הא ליכא לאקשויי דהא מאלו דרישא שמטיגן לאפוקי מדר' אליעזר דליכא למימר דנקט דרישא אלו אבות משום דקאי אתרתי לעיל חייב על כל אב מלאכה וי"ל דממגינא דרישא לא שמטיגן לאפוקי מדרבי יהודה דליכא למימר דלא חייב אלא מלאכות חטוטות אבל שובא ומדקדק אע"ג דמלאכות הן לא קתני להו משום דאינם מבוררות כל כך וכה"ג משני בפ"ק דקדושין (דף עז:) גבי אלו מעמיקין להן דבר שיש לו קצבה קתני, דבר שאין לו קצבה לא קתני*: **לאפוקי** עני אחרה. דלא כרבי יהודה דאמר בפרק רבי עקיבא (לקמן דף ג.) אף המוליא משמשי ע"ז כל שהוא חייב אלא כת"ק דפליג עליה כן פירש בקונט' התם וקשה לרשב"א הא דקאמר הכא מ"ד דס נדה כ"ש עני אחרה מנא ליה דילמא סבר כרבי יהודה ומחייב בעני אחרה שמטיגיען **דא** דלא כר' שמעון. פירש בקונטרס הא דתנן כל הכשר כו' שרוב בני אדם עושים להציע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו אפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו משמע מדבריו דלא מחייב ר' שמעון אלא בשאר בני אדם שרגילין להציעו שאותו שיעור חשוב להן ואפילו לא הציעו הוא ולקמן פי' לא נאמרו שיעורים שבמשנה אלא למציעין אותו קודם לכן ומזר המציע ואפילו משמע דוקא בהציעו חייב ואומר ר"י דיש לישב פירושו דמה שמקריב

[ע"ש מ"ש בס"ד בתוס' יבמות פ: ד"ה אלא]

משום צובע אין משום נטילת נשמה לא אימא אף משום צובע אמר רב מילתא דאמרי אימא בה מילתא דלא ליתו דרי בתראי וליחכו עלי צובע במאי ניחא ליה ניחא דליתווס בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליתו ליזבנו מיניה: והמולחו והמעבדו: *היינו מולח והיינו מעבד ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אפיק חד מינייהו ועייל [א] שירטוט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דמלח בישרא חייב משום מעבד ²רבא אמר אין עיבוד באוכלין אמר רב אשי ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא אבל לביתא לא משוי אינש מיכליה עץ: והממחקו והמחתבו: אמר רבי אחא בר חנינא [ב] השף בין העמודים בשבת חייב משום ממחק אמר רבי חייא בר אבא ג' דברים סח לי רב *אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי ³המגרר ראשי כלונסות בשבת חייב משום מחתך ⁴הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק ⁵והמסתת את האבן בשבת חייב משום מכה בפטיש אמר ר' שמעון (ה) בן קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש ⁶הצר צורה בכלי והמנפח בכלי זכוכית חייב משום מכה בפטיש א"ר יהודה ⁷האי מאן דשקיל אקופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש והני מילי דקפיד עלייהו: ⁸והכותב שתי אותיות: ת"ר *כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתים פטור מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתים חייב אמר רבי מנחם בר' יוסי וזה חומר במוחק מבכותב: הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש: רבה ור' זירא דאמרי תרוייהו ⁹כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: אלו אבות מלאכות: *אלו ¹⁰לאפוקי מדר"א דמחייב על תולדה במקום אב: חסר אחת: לאפוקי מדר' יהודה *דתניא ר' יהודה מוסיף את השובט והמדקדק אמרו לו [ל] שובט הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג: **מתני'** ועוד כלל אחר אמרו ¹¹כל הכשר להצניע ומצניעין במוהו והוציאו בשבת חייב חטאת עליו וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין במוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו: **גמ'** כל הכשר להצניע לאפוקי מאי רב פפא אמר ¹²לאפוקי דם נדה מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה מאן דאמר דם נדה כ"ש עצי אשרה מאן דאמר עצי אשרה אבל דם נדה מצנע ליה לשונרא ואידך כיון דחלשא לא מצנע ליה אמר רבי יוסי בר חנינא האי דלא כר"ש דאי כר"ש האמר *לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: וכל שאינו כשר להצניע אמר חוטי השתי: **תרי הוא אורג**. דהיינו אורג ממש ולא דמי לזורל וטורר ומרקד דזה בקשין וזה בצרורות וזה בקמח: **מתני' כל הכשר להציע**. שהוא מין העשוי לצורך האדם: **ומצניעין במוהו**. כמות זה כלומר שיש בו שיעור הראוי להצניעו: **אלא למצניעו**. אם נעשה חביב לאדם א' והציעו חייב על הוצאתו אם חזר והוציאו אבל אדם אחר אינו חייב עליו לגביה לאו מלאכה הוא: **גבי' מ"ד דס נדה**. אינו כשר להציע כ"ש עצי אשרה דאיסורי הנאה ניהו ומאיסי ולריך לאבדן: **כיון דחלשא המאכיל דס האדם לחתול נעשה חלש אותו אדם: פא**. דתנא כל הכשר להציע ויש בו שיעור שרוב ב"ח עשויין להציע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו: **דלא כר' שמעון**. ולקמן בהמוליא: אמר

[ע"ש מ"ש בס"ד בתוס' יבמות פ: ד"ה אלא]

[ע"ל אמי]

[תוספ' פי"ב]

לקמן ט:ט"ק ב. כריתות עז:

לקמן מ:

לקמן עז:

סב א ב ג מיי' פ"ז מהל' מלכות שבת הלכה ה סמג לאין סה עוש"ע א"ח סימן שכב סעיף ה:

[עי' בערוך ערך שף]

סב [א] [מיי' פ"ז מהל' שבת הלכה ח ופי"ח הלכה יז]:

סב [ג] [מיי' פי"ח שם הלכה ו]:

סג ד מיי' שם הלכה ז:

סד ה מיי' שם הלכה ו ופי"ג הלכה יא טור ש"ע א"ח סימן שכא סעיף כו:

סה ו מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יח:

סו ז ח הלכה כו:

סז ח מיי' שם הלכה יח עוש"ע א"ח סימן שכ סעיף כ:

סח ט י מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ט סמג לאין סה עוש"ע א"ח סימן שמ סעיף ג:

סט כ מיי' פי"י שם הלכה יז ופכ"ג הלכה ד סמג שם:

ע ל מיי' פ"ז שם הל"ז וח ופ"ז מהל' שגגות הלכה ה:

ע [ל] [מיי' שם פ"ע הלכה יח ויט]:

עא מ נ מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כב:

רבינו חננאל

ליה דנהוי חי כי היכי דלקלקא בצביעה דבל כמה דהוא חי מצלח ציבעיה' שרחם משום מאי מחייב רב אמר משום צובע אסיק' ניחא ליה כי היכי דנתווס בית שחיטה דרירה דמא ' כי היכי דידעי אינשי דחי הוה וכי היכי (דניחה) [דנחוית] אינשי דנשחט הוא וקאתי למזבן מיניה ולא יימרו של בגילה הוא ' והא דאמר רב משום צובע הכי קאמר חדא משום נטילת נשמה דהא בהריא תנן באבות מלאכות השרחם ' וסבר רב השרחם בשבת חייב שתים אחת משום נטילת נשמה ואחת משום צובע והוא אב (אחר) [אחר] ' והמולחו והמעבדו ' אקשיון דמולח היינו מעבד כדאמרינן (לקמן עט:) לענין חיפה ופליח שנמצאת מליחתו עבודו ופרקין ר' יוחנן ור"ל ד ה מ ו ל ח ו ה מ ע ב ד תרוייהו מלאכת עיבוד נינהו ותני הדא והוא הדין לאחרינא' אי הכי בצרי להו עייל שירטוט ושני במתני' המולחו והמשרטטו: ירושלמי מה עיבוד היה במשכן שהיו משרטטין בעורות מהו משרטטין מסרגלין. מליחת בשר חי בשבת' אם כוונתו לצאת בו לדרך או לאוכלו אחר כמה ימים חייב משום מעבד אבל לאוכלו ביומו לא ולית הלכתא כדרבה בר רב הונא (דרבה בר רב הונא) [דרבא] דחי לה ואמר אין עיבוד באוכלין: **השף** בין העמודים ' פי' מחליק חייב משום מוחק והוא כמו ממרח את הרטיה: **ירושלמי** המסמחקו. מה מחיקה היתה במשכן (פי') שהיו שפין העורות ע"ג העמוד ' השף את העור ע"ג העמוד חייב משום (מוחק) [ממחק]. הממרח איספלנית חייב משום מוחק ' הגורר ראשי כלונסות חייב משום מחתך ' הממרח רטיה חייב משום מוחק ' וכן הצר בכלי צורה כל שהוא חייב משום מכה בפטיש. ואע"ג דפליג ר' ישמעאל (לקמן קג:) ואמר עד שיצור כל הצורה יחידאה היא ואי הוה צורה אית בה אותיות דמיקרו חייב משום כותב ואי לאו חייב משום מכה בפטיש וכן המנפח בכלי זכוכית הוא נמר מלאכתו שמלאכת זכוכית בניפוח הוא ' פי' אקופי כגון נימין הניתקין מן האריגה דנתלין בבגד או חתיכות עצים קפנים המסבכין בצמרן של בגדים חדשים וכשמשלים האומן מלאכתו כל ראשי נימין התלויים בין קיסם וקליפה שנסתבכו בבגד נוטלן ונקראין אקופי '

רב נסים גאון

נטילת נשמה קי"ל שהמתעסק לענין שבת פטור. ומשכחת עיקר דילה במסכת כריתות בפרק ספק אכל חלב (דף יט) אמר רב נחמן אמר שמואל [המתעסק] בחלבים ובערביות (בחלבים פטור ובערביות) חייב שבבר נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה ומשכחת לה בסנהדרין בפ' ד' מיתות (דף סב) ובנמרא דהוורק דבני מערבא (הלכה ו) נרסי הוורק בשבת פטור האיך עבידא אמר דרינו קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור בגמ' דכל שעה בפסחים (דף לג) גרסי לה אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן שאין מתעסק כמתעסק שאם נתכוין לתגביה את התלוש ותחתך המחובר פטור וכגון זה כל מלאכה שהיא באה חילוף מה שנתכוון העושה אותה מתעסק מיקרי שהרי לא נעשית מחשבתו:

אלו לאפוקי מדר' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב. ואשכחנן דברי ר' אליעזר בכריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף עז) אמר ר' עקיבא שאלתי את ר' אליעזר שאלה הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו חייב על כל אחת ואחת או חייב אחת על כולן אמר לי חייב על כל אחת ואחת מקל וחומר ואמרו בתלמוד בעי מיניה ולדי מלאכות אי כמלאכות דמיין אי לא ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין: **דאי** ר' שמעון הא אמר לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן. בפירקא דלקמן המוציא יין (דף עו) משכחת לה דר' שמעון:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אמר ר"ש בר ביסנא אמר ר"ש בן לקיש אמר ר"ל: (ב) רש"י ד"ה אלו זורה פע"ל ותיבת בכלי ממחק:

גליון השי"ס

תוס' ד"ה מסר לחת וכו' דהא אלו קתני. כדאמ' בקונטרס דף עז ע"ב:

א"ר אלעזר הא דלא כר"ש בן אלעזר *דתניא כלל אמר ר' שמעון בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו נתחייב זה במחשבה של זה: **מתני'** °המוציא תבן כמלא פי פרה עצה כמלא פי גמל עמיר כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: **גמ'** מאי עצה אמר רב יהודה תבן של מיני קטנית כי אתא רב דימי אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל ר' יוחנן אמר חייב ר"ש בן לקיש אמר פטור באורתא א"ר יוחנן הכי לצפרא הדר ביה אמר רב יוסף שפיר עבד דהדר דהא לא חזי לגמל א"ל אביי אדרבה כדמעיקרא מסתברא דהא חזי לפרה אלא כי אתא רבין אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה °ואיפכא איתמר ר' יוחנן אמר פטור °ריש לקיש אמר חייב ר' יוחנן אמר פטור אכילה על ידי הדחק לא שמה אכילה *ריש לקיש אמר [ב]חייב אכילה *ע"י הדחק שמה אכילה: עמיר כמלא פי טלה: והתניא כגרוגרת אידי ואידי חד שיעורא הוא: עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת ויבשים כמלא פי הגדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: אמר ר' יוסי בר חנינא [ג]אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן וכל דלא שוו בשיעורייהו מי מצטרפין והתנן *הבגד ג' על ג' והשק ד' על ד' והעור ה' על ה' מפץ ו' על ו' *ותני עלה הבגד והשק השק והעור העור והמפץ מצטרפין זה עם זה ואמר ר"ש מה טעם מפני שראויין ליטמא מושב טעמא דראויין ליטמא מושב אבל אין ראוי ליטמא מושב לא אמר רבא

הכא

רש"י

א"ר אלעזר הא. דקתני מתניתין דאינו כשר להצניע והצניעו *אחר הוא מתחייב על הוצאתו וכל אדם פטורין דלא כר' שמעון בן אלעזר: **מתני' עצה.** מפרש בגמרא: **כמלא פי גמל.** כפים שיעורא מפי פרה אבל כמלא פי פרה לא מיחייב דהא לא חזו לפרה: **עמיר.** קשין של שבלין: **פי טלה.** כפים מפי גדי הלכך עמיר דלא חזי לגדי לא מיחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה אבל עשבים הואיל וחזו בין לטלה בין לגדי מיחייב אפי' כמלא פי גדי: **לחין.** הראויין לאדם כגרוגרת דזה שיעור לכל מאכל אדם לשבת אבל כמלא פי גדי לא דלחים לא חזו לגדי: **גמ' המוציא תבן כמלא פי פרה.** והוציאו להאכילו לגמל שפי גמל גדול מפי פרה: **דהא חזי לפי פרה.** הלכך שיעור חשוב הוא ולכל מי שיוציאנו לא פקע שיעוריה בהכי: **דחייב.** דהאיכא שיעורא דחזי לפרה הלכך כשר להצניע הוא ומצניעין כמוהו: **עצה.** לא חזיא לפרה אלא ע"י הדחק אלא לגמל הוא דחזי וזה הוציאו לפרה: **רבי יוחנן אמר פטור.** דהא לגמל דחזי ליה ליכא שיעורא ואי משום דלצורך פרה הוציאו ולגבה איכא שיעור אכילה ע"י הדחק לאו אכילה היא הלכך לא מעטרי' ליה בפרה: **אין מצטרפין לחמור שבהם.** מי ששיעורו גדול הוי קל ואינו מצטרף להשלים שיעורו של חמור דהא לא חשיב כי ההוא אבל החשוב משלים את הקל לכשיעור תבן מצטרף עם עצה להשלי' פי גמל ועצה אין מצטרף עם התבן להשלים מלא פי פרה: **מי מצטרפין.** אפילו להשלים חמור את הקל: **ג' על ג'.** לטומאת מדרס הזב ליעשות אב הטומאה: **הבגד והשק מצטרפין.** שהבגד משלים שיעור השק שק עשוי מנוצה של עזים: **ואמר ר' שמעון מה טעם.** מצטרפין: **הואיל וראויין ליטמא מושב.** אם צירף משנים יחד לטלאי מרדעת של חמור כשיעורו לענין מושב הזב אם קצע משנים מהן ותקנו טפח על טפח לישב עליו מיטמא ליה אב הטומאה במושב הזב דתניא(ה) המקצע מכולן טפח על טפח טמא מושב ואמרינן טעמא בפ"ק דסוכה הואיל וראוי לטלות על גבי חמור שאינו מקפיד אם הוא משני מינין:

הכא

תוספות

שמצריך לקמן הצנעה היינו לאדם עשיר שאין דרכו להצניע ומכל מקום פירוש מילתיה דר"ש צריך לפרש כמו שפירש כאן דאי מיירי במצניעין לאותו דבר עצמו שמפורש במשנה כמו שפירש התם אם כן כולהו הוה מצי למימר בכל שהוא בכדי שיפת קילור כדתנן בפ' המצניע (לקמן צ:) דלרפואה בכל שהוא ואתיא כר"ש מדלא קאמר התם בגמ' הא דלא כר"ש כי היכי דקאמר (דף נא.) הא דלא כר"ש בן אלעזר ומהתם נמי יש לדקדק דלר' שמעון סתם בני אדם שרגילין להצניעו מיחייבי אפי' לא הצניעו מדקתני המצניע לזרע כו' וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו משמע בלא הצנעה וכר"ש נמי אתיא כדפי' ואין לפרש דבעשיר שאין דרכו להצניע לא מיחייב לר"ש אפי' בהצניעו דהא אמר בהמוציא יין בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא ר"ש אומר בד"א במצניע כו' ומפרש מצניע דרבנן בתלמיד שאמר לו כו' דבר שאינו חשוב לכל אי אצנעיה רביה אין אי לא לא ודומיא דהכי נראה דהוי מצניע דר"ש דתליא מילתא באותו שהצניעו היינו בעשיר קשה לרשב"א דמהאי טעמא דקאמר הכא מתני' דלא כר"ש משום דמתני' סתמא קתני דחייב משמע שכל בני אדם חייבין עליו אפי' אותן שאין חשוב להן שיעור זה מהאי טעמא נמי הוה ליה למימר בההיא דפרק המצניע דהויא דלא כר"ש ושמא י"ל דהכא דנקט לפרושי הוה ליה לפרושי טפי:

אכילה ע"י הדחק לא שמה אכילה. והא דאמר בפ' כילד הרגל (ב"ק דף יט.) אכילה ע"י הדחק שמה אכילה ה"מ לענין נזקין דלא חשבינן ליה משונה אבל לאחשובה לענין שבת לא חשיבא אכילה:

אידי ואידי חד שיעורא הוא. והא דנקט במתני' כמלא פי טלה ולא נקט כגרוגרת לאשמעי' דמשום אכילת טלה נתנו בו חכמים שיעור זה דאי נקט כגרוגרת לא הוה ידעינן למה נתנו בו חכמים שיעור זה:

מפני שלא שוו בשיעוריהם. אבל אותם ששוו כגון עמיר ועלי שום ועלי בצלים לחים מצטרפין וכן חמור לקל כגון תבן לעצה למלא פי גמל ואפי' לא יהא תבן ראוי לגמל שמא אגב העצה הוא ראוי:

הבגד והשק השק והעור כו'. דוקא בכה"ג הבגד והשק השק והעור אבל הבגד והעור והשק והמפץ אין מצטרפין שאין ראויין להתחבר יחד והמחברן בטלה דעתו ואין טמאים מדרס. ר"י:

ואמר ר"ש מה טעם כו'. תימה לר"י דמה צריך להאי טעמא דהא כיון דמצטרפין זה עם זה א"כ ראוי לחברן וחזו למדרס וכיון דחזו למדרס פשיטא דמצטרפין לטומאת מדרס דהא אפי' כופת שאור שיחדה ליסיבה טמאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכט.) והכא בטומאת מדרס איירי מדקאמר הבגד שלשה על שלשה דלענין טומאת מת אפי' ג' על ג' כדפרישית לעיל ואור"י דודאי הא דקתני הבגד שלשה על שלשה לא מיירי אלא למדרס אבל סיפא דשק ואור ומפץ מיירי נמי בטומאת מת והכי איתא במס' כלים בפכ"ז הבגד שלשה על שלשה [למדרס ומשום ג' על ג'] לטומאת מת השק ד' על ד' העור ה' על ה' המפץ ו' על ו' שוו בין למדרס בין לטמא מת אלא שהש"ס מביאה בקוצר כמו שרגיל בכמה מקומות ועל טומאת מת קאמר מה טעם מצטרפין בשלא יחדו למדרס ולא צריך האי טעמא אצירוף דעור ומפץ °דמפץ לא מטמא במת אלא כשטמא בזב דהיינו כשיחדו למדרס ומק"ו דפכין קטנים כדאמרינן בפ' ר' עקיבא (לקמן פד:):

הואיל וראויין ליטמא מושב. פי' בקונטרס אם קיצע משנים וצירף יחד לטלאי מרדעת החמור והיא דהמקצע מכולם טפח על טפח דמעילה היינו שבין כולם יש טפח ואין נראה לר"י דמה צריך להביא ראיה שראויין להצטרף בלאו טעמא דמושב כמי שמעינן ממתני' דהכא שראויין להצטרף יחד באותו סדר כמו ששנויים בגד לשק ושק לעור ועור למפץ דדוקא נקט לפי שאלו ראויין להצטרף יחד ונראה לר"י כמו שפי' ריב"א דהואיל וראויין ליטמא מושב היינו הואיל ושוו שיעוריהן לענין מושב וכמו שפירש בקונטרס בפ"ק דסוכה (דף יז:) דהמקצע מכולן היינו מאיזה מהן שיקצע יהא טמא ואע"ג שכאן אין שיעורן שוה מצטרפין הואיל ולענין מושב שיעורן שוה והא דקאמר ה"נ חזו לדוגמא היינו נמי דשיעורן שוה לדוגמא כדתנן בפרק המצניע לדוגמא כל שהוא הלכך מצטרפין אפי' לענין דבר דלא שוו שיעורייהו וה"ה דהוי מצי למינקט הכא ולזרע ולרפואה דהוו נמי בכל שהוא אלא דלא כל דברים שייך בהו זרע ורפואה אבל דוגמא שייכא בכל דבר והא דקאמר בסוכה המקצע מכולן כו' הואיל וראוי לטלות על גבי חמור לשון הואיל וראוי לאו דווקא דדווקא אם עשה מהן טלאי ויחדן לכך טמא בטפח על טפח וכן מצינו לקמן בפ' ר' עקיבא (דף צ.) הואיל וראויין למתק הקדרה דהוה ליה למימר הואיל וממתקין דהא מיירי שנפלו לתוך הקדרה. ר"י:

תוספתא* המקצע למשכב אין פחות משלשה על שלשה למושב טפח ולמעמד כל שהוא:

חמשת

עין משפט נר מצוה

עב א ב מיי' פי"ח מהל' שבת הל' ג:
[עב] [ב] [מיי' שם]:

רבינו חננאל

ומנקה הבגד ודומה למנקב דתנינן בכמה מקומות ואם נשארו כגון אלו בבגד ובעל הבגד קפיד עלייהו ושקיל להו בשבת חייב משום מכה בפטיש · פי' כל דבר שהוא גמר מלאכה נקרא מכה בפטיש: **המוחק** אות אחת גדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות חייב והכותב אות אחת גדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות פטור · זה חומר במוחק מבכותב. אלו אבות מלאכות לאפוקי מדר' אלעזר דמחייב אתולדה במקום אב כמו שכבר פרשנוהו למעלה (דף עג:) דמאן דעבד ב' אבות או ב' תולדות משני אבות או אב ותולדה דאב (אחד) [אחר] בהעלם אחד חייב בזה אחד ובזה אחד · ואי עביד אב ותולדתו לא מיחייב אלא חדא · ועוד חזר ושנה מ' חסר אחת לאפוקי מר' יהודה דאמר שובט ומדקדק מאבות מלאכות הן · אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מיסך · מדקדק בכלל אורג*) פי' יש לארוגין עץ או עצם שראשו חד ונקרא כדבר ודומה למחט של סקאין · וכך שמו בלשון יון כדברה. מעבירו על השתי כשהוא מותח לפניו לאריגה ושובט בו החוטין ומקרב המבדילין בין ב' החוטין העליונים והתחתונים ומדנחים להתפרק העליונים מן התחתונים ונפתח נפש המסכת לידות בתוכם חוט הערב ואין לה אב אלא הרי הוא בכלל מיסך והמדקדק הוא המדקדק על חוט הערב כדי להדחק ולהלחץ עם חבירו וזהו בכלל אריגה: **ועוד** כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב עליו חטאת · כל הכשר להצניע רב מתנה אמר למעוטי דם נדה שאין חייבין בהוצאתו וכ"ש איסורי הנאה · ועצי אשרה שאין חייבין בהוצאתו · מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה אבל דם נדה חייב כו' וזה ששנינו ומצניעין כמוהו א"ר יוסי ב"ר חנינא דלא כר' שמעון דאי ר' שמעון האמר דברים הללו לא נאמרו אלא למצניעיהן. והכין סבירא ליה לר' שמעון לענין המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה כו' דכולן שיעורן ברביעית ושיעורין הללו כדי גמיעה וכדי ליתן על הכתית כו' · לא נאמרו אלא למצניעיהן כלומר אם הצניע בחול [פחות] משיעורין הללו אע"פ שהוציאו בשבת פטור ורבנן סבירא להו אם הצניעו אדם בחול כל שהוא אע"פ שאין כשר להצניע והוציאו בשבת חייב דהא (אשביה) [אחשביה] בהצנעתו · וזה ששנינו כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אין חייב אלא המצניעו אבל מי לא שהצניע בחול אם הוציאו בשיעורין הללו חייב · ואם לא פטור · וזהו כמו דתנן המצניע לזרע לדוגמא ולרפואה והוציאו בשבת חייב עליו כל שהוא · ושאר כל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו נמצא ר' שמעון מיקל מדברי חכמים ור' שמעון בן אלעזר מחמיר מדבריהם · דקאמר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו נתחייב המוציאו ממחשבת המצניעו ואע"פ שאינו כשר להצניעו ואין מצניעין כמוהו חייב עליו · ורבנן אמרי אינו חייב בפחות מכשיעור אלא המצניעו · תמו הכללות · ובאנו לפרש שיעורי ההוצאה: **המוציא** תבן כמלוא פי פרה. עצה תבן הקטנית וקשה ממנו שיעורו כמלוא פי גמל · עמיר כמלוא פי טלה · עשבים כמלוא פי גדי ולענין המוציא תבן כמלוא פי פרה לגמל (הלכה) כו"ע לא פליגי דחייב שזה הוא שיעור הוצאתו ולא אכפת לן [אי] לגמל נתכוין להוציאו או לפרה אלא כי פליגי ר' יוחנן ור' אושעי' במוציא עצה כמלוא פי פרה לפרה · ועיקר הדבר שאין העצה מאכל פרה ואין שיעור כמלוא פי פרה אלא כמלוא פי גמל שהוא יותר ממלוא פי פרה · ועכשיו שנתכוון לפרה איפלגו ר' אושעי' סבר אכילה ע"י הדחק שמה אכילה אע"פ שאין פרה אוכלת אותו כדרכה אלא כיון שאוכלת אותו ע"י הדחק וישנו מלא פיה והוציאו לה חייב עליו (ור') [ור"י] סבר אכילה שע"י הדחק לאו שמה אכילה (וזה) ופטור: לענין הא דתנן אין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן א"ר יוסי ב"ר חנינא אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן אם הוציא עמיר ועשבים אם יש בין שניהם כמלוא פי טלה חייב אבל אם אין בהם כמלוא פי טלה · אע"פ שיש בהן כמלוא פי הגדי פטור שאין מצטרפין כי אין הקל משלים לחמור וכן עשבים משלימין לתבן ואין התבן משלים לעשבים ומקשינן היאך תאמר בהני דלא שוו בשיעוריהן להדדי דמצטרפין והלא הבגד והשק והעור לענין טומאה שלא שוו בשיעוריהן אע"ג דתנן הבגד והשק מצטרפין והשק והעור מצטרפין והעור והמפץ מצטרפין דקתני סיפא · א"ר שמעון מה טעם הואיל וראויין ליטמא מושב דייקת מיניה טעמא דראויין ליטמא מושב הא אי לא הוו ראויין ליטמא מושב לא הוו מצטרפין משום שלא שוו בשיעוריהן להדדי · וא"כ היכי קאמר ר' יוסי בר' חנינא מצטרפין לקל שבהן והכין הוה ראוי שלא יצטרפו כל עיקר · ופריק רבא לר' יוסי ב"ר חנינא ואמר הכי נמי ראויין לדוגמא כשם שהבגד והשק אף על פי שאין בזה כשיעור ולא בזה כשיעור כיון שאלו מתחברין יש בעיניהם כשיעור השק שהוא הקל ואפשר לחברן זה בזה ולישב עליהן וראויין ליטמא מושב · כן התבן והעצה אפשר להוציא מזה כמעט ומזה כמעט להראותן דוגמא לקונה לומר מאלו אני מוכר ולהכין חשובין בחיבורין ויש צורך להוציאו כסדר הזה משום כן מצטרפין לקל שבהן אבל אוכלין שיעור כולן כגרוגרת לפיכך מצטרפין זע"ז אבל קליפיהן ועוקציהן וסובן ומורסנן אין מצטרפין עמהן.

*) עי' ערוך ערך שבט א' וע' דוך:

ר'

מסורת הש"ס

נ"ל אחד
לקמן נא. זבחים מז.
לקמן עט. מעילה יח. סוכה יז: כלים פכ"ז מ"ב
כלים כ"ב פ"ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הואיל וכו' דתניא. נ"ב במעילה פ' קדשי המזבח דף יח:

[הכסף משנה העתיק רבי אושעיא אמר חייב וכו' ופסק הרמב"ם כרבי אושעיא שהלכה כמותו לגבי ר' יוחנן עכ"ל]

גליון הש"ס

גמ' ואיפכא איתמר. עיין זבחים דף לד ע"א: שם ר"ל אמר חייב. בכסף משנה פי"ח הלכה ג מהלכות שבת הגירסא ר' אושעיא: תוס' ד"ה ואמר ר"ש וכו' דמפץ לא מטמא במת. עי' ר"ש פכ"ז דכלים וברע"ב שם:

דאי רבי שמעון, האמר: [לקמן במשנה עו ב] **לא אמרו כל השיעורין הללו** [שנשנו להלן, שעל אותן שיעורין חייבין] **אלא למצניעיהן** בלבד. כלומר רק סתם אנשים, שרגילים להצניע כשיעור הזה, הם חייבין עליו. אבל אדם עשיר, שאינו רגיל להצניעו, אינו חייב עליו אלא בשיעור יותר גדול.(11)

שנינו במשנה: **וכל שאינו כשר להצניע.**

עו-א **אמר רבי אלעזר: הא** מתניתין — **דלא כרבי שמעון בן אלעזר.**

דתניא: כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל דבר **שאינו כשר** חשוב **להצניעו, ואין מצניעין כמוהו. והוכשר לזה,** לאדם אחד שהחשיבו **והצניעו. ובא אחר והוציאו — נתחייב זה במחשבה של זה!** שבגלל אותו אדם שהחשיבו והצניעו, חייבין כולם על הוצאתו.

ואילו מתניתין קתני שרק המצניעו חייב עליו, ואילו שאר בני אדם פטורין.

מתניתין:

המשנה מתחילה לבאר את השיעור של דברים שונים לענין חיוב הוצאה:

המוציא תבן, שיעורו הוא — **כמלא פי פרה.** כי תבן הוא מאכל פרה, ולפיכך שיערו בה, שאינו חייב עד שיוציא תבן כשיעור שהפרה יכולה למלא את פיה.

המוציא **עצה,** שהוא תבן של מיני קיטניות, שיעורו הוא — **כמלא פי גמל.** שהוא גדול יותר מפי פרה. אבל המוציא עצה כמלא פי פרה אינו חייב, לפי שאינה ראויה למאכל פרה.

המוציא **עמיר,** קש של שבלים [עיין תוס׳ ריש פרק כירה ההבדל בין קש לתבן] — **כמלא פי טלה,** שהוא גדול יותר מפי הגדי [דלהלן]. כי העמיר אינו ראוי למאכל הגדי, ולכן משערין בטלה.

עשבים, שהם רכים יותר, וראויים בין לטלה ובין לגדי, חייבים עליהם אפילו בשיעור הקטן של **כמלא פי גדי.**

עלי שום ועלי בצלים, אם הם **לחים** שראויים רק למאכל אדם(1) שיעורם — **כגרוגרת** [תאנה יבשה]. שכך הוא השיעור של כל מאכל אדם לכל מלאכות שבת.

ואם הם **יבשים,** שראויים אף למאכל גדי שיעורם — **כמלא פי הגדי** שהוא פחות מכגרוגרת.

וכל אלו, **אין מצטרפין זה עם זה** לשיעור שלם. כגון, אם הוציא תבן פחות ממלא פי פרה והעצה משלימה את השיעור החסר, אינו חייב, **מפני שלא שוו בשיעוריהן.**

ובגמרא מבואר שרק העצה, ששיעורה גדול מהתבן, אינה מצטרפת להשלים לתבן לשיעור מלא פי פרה. אבל להיפך, התבן,

---

11. **תוס׳** בד״ה הא, דייקו שרש״י בסוגיין מפרש כן, אולם לקמן [עו ב] מפרש רש״י שיטת רבי שמעון בדרך אחרת, עיי״ש.

1. **רש״י. והריטב״א** מפרש דלחים חזי נמי לגדי, ומכל מקום משערינן באדם, לפי שכל דבר

ששיעורו קטן מהעצה, משלים לעצה לשיעור מלא פי גמל.

גמרא:

ומבארינן: **מאי עצה?**

אמר רב יהודה: תבן של מיני קטניות.

כי אתא רב דימי אמר: נחלקו אמוראי באדם **המוציא תבן כמלא פי פרה**, על מנת להאכילו **לגמל**. ששיעור זה אינו מספיק למלאות את פי הגמל:

רבי יוחנן אמר: חייב.

ריש לקיש אמר: פטור.

באורתא, בערב, **אמר רבי יוחנן הכי** דחייב. אבל **לצפרא** בבוקר **הדר ביה**, חזר בו ממה שחייבו, ואמר שהוא פטור.

אמר רב יוסף: שפיר עבד רבי יוחנן **דהדר**, שחזר בו ממה שחייבו. **דהא לא חזי**, לא ראוי השיעור הזה של מלא פי פרה **לגמל.**

אמר ליה אביי: אדרבה, כדמעיקרא, כמו שאמר רבי יוחנן תחילה שהוא חייב **מסתברא. דהא חזי** הכמות שהוציא **לפרה.** והרי הוא שיעור חשוב. ואף שהוציאו לצורך גמל לא נפקע שיעורו בשל כך!

אלא, כי אתא רבין, אמר: המוציא תבן כמלא פי פרה לצורך גמל — דכולי עלמא לא פליגי דחייב. כי, כאמור, יש בו שיעור, והרי הוא בכלל "הכשר להצניע ומצניעין כמוהו".

כי פליגי רבי יוחנן וריש לקיש, **במוציא עצה כמלא פי פרה** כדי להאכיל **לפרה.**

ואיפכא איתמר: רבי יוחנן אמר: פטור. ריש לקיש אומר: חייב.

ומבארינן: **רבי יוחנן אמר פטור**, כי העצה אינה ראויה לאכילת פרה אלא ע"י הדחק, **ואכילה ע"י הדחק לא שמה אכילה.** ולכן אי אפשר לשער בשיעור של אכילת פרה, אעפ"י שהוציאה לצורך הפרה, אלא צריך לשער בשיעור אכילת גמל, שדרכו לאכול עצה, ובפחות מכמלא פי גמל פטור.[2]

וריש לקיש אמר חייב, דאכילה ע"י הדחק שמה אכילה. הילכך, אעפ"י שאם הוציא את העצה בסתמא צריך שיעור של אכילת גמל כיון שעיקרה עומדת לגמל, אבל מאחר שהוציאה לצורך פרה די באכילת פרה, שהרי נאכלת ע"י הדחק לפרה.

שנינו במשנה: **עמיר כמלא פי טלה.**

ומקשינן: **והתניא**: עמיר **כגרוגרת**?

הראוי לאדם ולבהמה משערינן באדם ואפילו לקולא, כיון ששכיח יותר להאכילו לאדם [וצ"ל לשיטתו דיבשים ראויים רק לגדי].

2. ואפילו אם הצניעו לפני כן כדי להאכילו לפרה לא אמרינן דשיעורו בכל שהוא ככל מצניע, שזה דוקא אם דרך בני אדם להצניעו לאותו צורך שהוא הצניעו. אבל כאן אין מצניעין בשיעור כזה. שהרי אינו ראוי לא לפרה ולא לגמל, ובטלה דעתו אצל כל אדם. **חי' הר"ן.**

ומתרצינן: **אידי ואידי — חד שיעורא הוא.** שמלא פי טלה הוא כגרוגרת.[3]

שנינו במשנה: **עלי שום ועלי בצלים, לחים — כגרוגרת, ויבשים — כמלא פי הגדי, ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן.**

אמר רבי יוסי בר חנינא: אין מצטרפין לחמור שבהן. דבר אשר שיעורו גדול, שהוא הקל, אינו מצטרף להשלים את החמור, דהיינו את מי ששיעורו קטן ממנו, שהרי הוא [הקל] פחות חשוב ממנו.

כגון, העצה אינה מצטרפת עם התבן להשלים למלא פי פרה.

אבל מצטרפין לקל שבהן. שהדבר החמור, אשר הוא חשוב יותר, מצטרף להשלים את הקל, החשוב פחות.

וכגון, התבן החמור מצטרף עם העצה הקל להשלים למלא פי גמל.

והוינן בה: וכי **כל** הדברים **דלא שוו בשיעורייהו — מי מצטרפין** כלל? והרי אפילו חמור לקל לא מצטרפים היכא שאינם שווים בשיעורם?!

והראיה: **והתנן** במסכת כלים:

הבגד — מטמא טומאת מדרס כשיש בו **שלשה** טפחים **על שלשה** טפחים, שאז הוא ראוי למשכב, אם יחדו למשכב ושכב עליו הזב הרי הוא נעשה אב הטומאה משום טומאת מדרס [ובפחות מזה אין בו אלא טומאת מגע, כל שיש בו שלש אצבעות על שלש אצבעות].

והשק, שעשוי מנוצה של עזים — שיעורו לטמא [בין טומאת מדרס ובין כל טומאה אחרת, וכן כל השנויים להלן], **בארבעה על ארבעה** טפחים.

והעור — בחמשה **על חמשה.**

והמפץ אריג עשוי מקנים — **בששה על ששה.**

ותני עלה: הבגד ששיעורו בשלשה טפחים **והשק** ששיעורו בארבעה מצטרפין. שהבגד משלים את שיעור השק, שאם יש משניהם יחד ארבעה טפחים, הוא מקבל טומאה [ולא להיפוך, שהשק אינו מצטרף להשלים לבגד לשלשה טפחים, שרק החמור מצטרף לקל ולא הקל לחמור].

וכמו כן **השק והעור,** וכן **העור והמפץ — מצטרפין זה עם זה.**

ודוקא בסדר האמור, כיון שהם דומים במהותם וראויים להתחבר זה עם זה. אבל הבגד והעור והשק והמפץ אינם מצטרפין זה עם זה, לפי שאינם ראויים להתחבר יחד, והמחברן בטלה דעתו אצל כל אדם.

ואמר רבי שמעון: מה טעם מצטרפין?[4] משום **דראויין ליטמא מושב.** שאם קיצץ משנים [כסדר האמור] וחיברם יחד כדי

---

3. והא דנקט כמלא פי טלה ולא נקט כגרוגרת, משום דבעי לאשמעינן למה נתנו חכמים שיעור זה הואיל והוא מאכל הטלה. **תוד"ה** אידי.

4. לענין טומאת מדרס לא צריך טעם למה מצטרפין, שהרי כיון שחיברן יחד וראוי לישב עליו דין הוא שיקבל טומאת מדרס, ככל דבר המיוחד לישיבה. דהא אפילו גוש שאור שיחדו לישיבה טמא מדרס.

אלא, שאלת רבי שמעון היא לענין טומאת

לעשות מהם טלאי למרדעת החמור, הרי חתיכה זו מקבלת טומאת מדרס אם יש בה טפח על טפח, כאילו היה מכל מין בלבד טפח על טפח [שזהו השיעור ביחדו לטלאי].

וטעמו של דבר, כיון שאנשים אינם מקפידים בכך שהטלאי מורכב משני מינים. ומאחר שמצינו ששני מינים משמשים יחד לאותה מטרה, לכן הם מצטרפים לטומאת מדרס [עפ״י מהר״ם].(5)

ודייקינן: **טעמא** דמצטרפין, משום **דראויין ליטמא** ביחד **מושב**. שיכולים לשמש ביחד כמרדעת לחמור הטמאה בטומאת מושב.

אבל אם **אין ראוי ליטמא** ביחד בטומאת **מושב**, כלומר, לולי הטעם הזה, **לא** היו מצטרפין, ואפילו לא חמור לקל.

ואם כן, כיצד אמר רבי יוסי בר חנינא לענין שבת דמצטרפין?(6)

עו-ב ומתרצינן: **אמר רבא: הכא נמי, חזיא** להצטרף **לדוגמא**. שלפעמים נוח לאדם שהתבן והעצה [וכל השנויים במשנה] יהיו מחוברים יחד. וכגון שהוא מוכר מינים אלו, ומניח אותם בחלון לראוה, והוא מעדיף שיהיו מחוברים יחד, כדי שלא יתפזרו ברוח. שכיון שכל אחד לעצמו הוא דבר קטן הרי הם עשויים להתפזר ברוח. הילכך הם מצטרפים לענין הוצאת שבת.

מתניתין:

המוציא אוכלים כגרוגרת — חייב חטאת.

ומצטרפין זה עם זה, אוכל אחד עם חבירו לשיעור גרוגרת, **מפני ששוו בשיעוריהן**. שכל מאכלי בני אדם שיעורם בכגרוגרת.

חוץ מקליפתן, שאינן אוכל ולכן אינם מצטרפין לאוכל להשלים לשיעור גרוגרת.

וכמו כן **גרעיניהן, ועוקציהן** זנבות הפרי,

מת, וקאי אשק ועור, שבהם השיעור האמור במשנה הוא נמי לענין שאר טומאות והיכא דלא יחדן למדרס, ועל זה קבעי למה מצטרפין. **תוס׳** ד״ה ואמר.

5. הקשו **בתוס׳** ד״ה הואיל, למה צריך להביא ראיה על כך שיש להם שימוש ביחד? והרי כאן גופא הם ראויים יחד למדרס, שהרי לכן נקט דוקא בסדר הזה דבגד ושק, ושק עור, לפי שהן ראויין להתחבר יחד ולשמש למדרס, ובמה עדיף צירוף לגבי טלאי מצירוף לגבי מדרס?

וביארו כונת רבי שמעון באופן אחר: שהואיל ולענין טומאת מושב שוים כולן בשיעוריהן, דהיינו שאם יקצע מכל אחד מהם בנפרד כדי לעשות טלאי למרדעת חמור יהא שיעורו בטפח, הילכך אעפ״י שכאן לגבי טומאת מת [עיין הערה קודמת לדעת תוס׳ דהכא מיירי לענין טומאת מת] אין שיעוריהן שוין, מכל מקום הם מצטרפין, כיון שמצינו במקום אחד ששיעורן שוה.

וכן הא דקאמר רבא דהכא נמי חזי לדוגמא, היינו שמצינו במקום אחד ששיעורן שוה, שכל אחד מהם אם הצניעו לדוגמא חייב עליו בכל שהוא. וכדתנן בריש פרק המצניע. הילכך, מצטרפין אפילו במקום שאינם שוים בשיעורם.

6. הקושיא היא מצירוף של עלי שום לחים ויבשים שאינם משמשים ביחד. דיבשים לא חזי לאדם, ולחים הואיל וראויים לאדם הרי הם עומדים לכך, וכאילו אין ראויים לבהמה. **חי׳**